

Династія Тан 唐朝 (618-907)

Тан (唐, táng) — 18 червня 618 р. - 4 червня 907 р. — наступниця династії Суй. Правління династії було перервано на короткий термін заснуванням другої династії Чжоу (16 жовтня 690 р. — 3 березня 705 р.).

Династія Суй не змогла тривалий час утримувати владу. Причиною цього стала нерозважлива внутрішня та зовнішня політика, яка виснажила ресурси країни. Відповіддю на непомірну експлуатацію стали народні виступи, які масово проходили в районі нинішніх провінцій Шаньдун і Хенань. Тут у 610 році спалахнуло народне повстання, яке супроводжувалося спробами утворити самостійне царство. Одночасно проти Ян Гуана виступили представники панівного класу на чолі з полководцем Лі Юанем, який 18 червня 618 року оголосив себе імператором (храмове ім'я Гао-цзу 高祖).

Оскільки він був князем області Тан, то за її назвою нова династія отримала ім'я. Предки Лі Юаня походили з китайської знаті, що займала високі пости в імперії Вей і Північному Чжоу.

В ході захоплення влади Лі Юань обіцяв амністію повстанцям, та досягнувши цілі, він знищив повстанські центри, а керівника повстання Доу Цзяньде засудив до страти. Це принесло у 628 році повну перемогу.

■Період правління династії Тан — багатий на успішні завойовницькі війни та на бурхливий розвиток економіки й культури. Саме з Танської держави починається «золотий вік» в історії Китаю.

Система рівнопілля

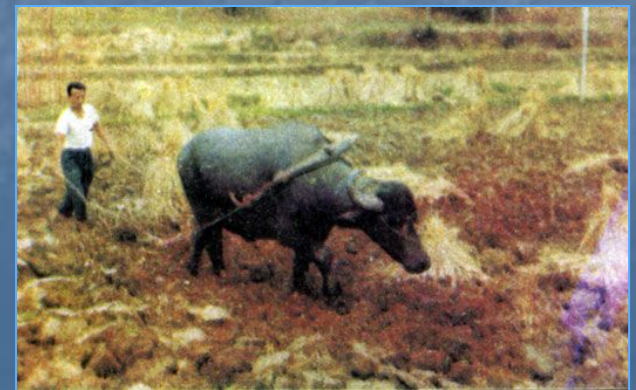
Велику роль у зміцненні авторитету Лі Юаня стало повернення до традиційної системи наділу землі («системи рівнопілля»).

За едиктом 624 року кожен дорослий працездатний чоловік отримував право на садово-городній наділ і орне поле в 80 му (1 му=0,067 га.). Наділи підлягали щорічному переділу з урахуванням змін у віковому і сімейному складі власників землі.

- Працездатною вважалася особа, яка досягнула 18-річного віку, пізніше вік зріс до 21 років. Розміри наділів визначали враховуючи якість ґрунту та ступінь заселеності місцевості. Наділи, за деяких обмежень, переходили у спадкове володіння сім'ї, їх можна було купувати, продавати і закладати. Орна ділянка не підлягала продажу та закладанню. На відміну від приватних, державні раби отримували повний або половинний наділ, що фактично перетворювало їх у звичайних селян. Земля у половинному розмірі надавалася також купцям і ремісникам.

- Жінки (крім вдів) права на наділ не мали.

- Від сплати податків тимчасово звільнялися ті, хто розорював цільники або переходив в малонаселені райони. Фіксація повинностей, безперебійне надходження податків до скарбниці забезпечувалося принципом кругової поруки.

Прихід до влади Лі Шиміня

■ Царювання Лі Юаня було нетривалим. Імператор мав три сини (Лі Цзяньчен, Лі Юаньцзі та Лі Шимінь) старший з них був спадкоємцем монарха, однак, трон хотів заволодіти Лі Шимінь, який брав активну участь у діях, спрямованих на придушення заколотів всередині країни. Дізнавшись, що брати намагаються налаштувати проти нього батька, Лі Шимінь перейшов до рішучих дій і оголосив про їх незаконні зв'язки з наложницями імператорського гарему. Брати вирушили до палацу, щоб виправдатися перед Гао-цзуном, але біля воріт їх чекав Лі Шимінь зі своїми прихильниками. Лі Шимінь вбив стрілою спадкоємця, а другий брат був убитий його людьми. Імператор, дізнавшись про те, що трапилося, поступився своїм тронем сину і поїхав доживати свій вік в сільську глушину. Лі Шимінь наказав стратити десятьох дітей своїх братів, щоб позбутися можливих супротивників.

- 4 вересня 626 Лі Шимінь остаточно усунув від влади свого батька і був коронований, прийнявши храмове ім'я Тай-цзун.

- Лі Шимінь був першим правителем в китайській історії, який виступив на захист селян, ремісників, торговців, інтелектуалів, які не отримали доступ до конфуціанської правлячої верхівки, а також дрібним і середнім феодалам. До своїх перетворень він залучив також значну частину тюрків, що служили в китайській армії.
- При Тай-цзуні завершується складання феодалної централізованої держави. Цьому сприяли :
 - реорганізація державного апарату,
 - введення обов'язкових державних іспитів для відбору на чиновницькі посад,
 - зміцнення армії,
 - складання кодексу законів.

Експансія

- Тай-цзун вів завойовницькі війни з Когурьо, державами на північний захід від танських володінь. При ньому володіння Китаю розширилися далеко на захід.
- Стабілізувавши внутрішню ситуацію в Китаї, Тай-цзун інспірував повстання уйгурів та інших нетюркютських народів Великого степу проти Східно-тюркського каганату, після чого сам напав на його володіння з шістьма китайськими арміями в 628 —630 роках.
- До 635 р. до володінь Тай-цзуна був приєднаний Тогон, а незабаром переважно тюркські за своїм етнічним складом війська, взяли Гаочан, в результаті чого Китай отримав контроль над усім східним відрізком Великого шовкового шляху.
- Продовжуючи рух на захід, війська Тай-цзуна зайняли більше 70 міст Середньої і Центральної Азії, від Кашгару до Бухари.
- В результаті танських завоювань Китай отримав контроль не тільки над Східним Туркестаном, а й над значною частиною сучасних Киргизстану та Узбекистану.

**Розширення імперії Тан за Тайцзуна
(626–649):**

**Шаньсі (область, контрольована Лі
Юанем на 617 рік**

**Підкорення Східно-тюркського
каганату (630 —682)**

**Тибет визнає верховенство
Китаю (641 —670)**

**Завоювання Середньої Азії (642
—665)**

Мандри Сюаньцзана

Свідченням радикального повороту до відкритості у зовнішній політиці Китаю стали мандри буддійського монаха Сюаньцзана по Бактрії, Джунгарії та Індії (629–645).

Сюаньцзан зібрав багато найцінніших буддійських текстів, частина яких збереглася лише в китайських перекладах. Крім того Сюаньцзан залишив важливі історичні свідчення, що допомагають відновити історію Індії і буддизму.

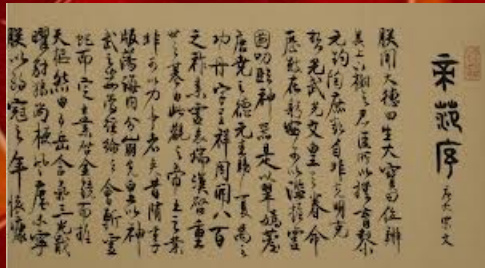
В 646 за завданням імператора Сюаньцзан завершив свою книгу «Подорож в Західний край за часів Великої Династії Тан» (大唐西域记), яка нині переведена на багато мов.

Розповіді Сюаньцзана привели до появи багатьох легенд, і пізніше під час династії Мін був написаний знаменитий роман «Подорож на Захід», який увійшов до числа класичних творів китайської літератури, який досі популярний в усьому світі.

Політичний заповіт

На початку 648 року, досягнувши значних результатів у зовнішній і внутрішній політиці, наблизившись до п'ятдесятирічного рубежу імператор Тай-цзун створив політичний заповіт «Ді Фань», написаний у вигляді правил, практичного керівництва для наступників на троні. В першу частину входили глави:

Сутність правителя, Дарувати родичам наділи, Шукати мудреців;

в другу:

Бути уважним призначаючи на посади, Слухати перестороги, Відсторонювати наклепників;

в третю:

Остерігатися надмірностей, Шанувати ощадливість, Нагороджувати і карати;

в четверту:

Заохочувати землеробство, Звертати увагу на військову справу, Цінувати цивільні заняття.

Імператор Гао-цзун

- На 50-му році життя імператор Тайцзун раптово захворів невідомою хворобою, що супроводжувалась запамороченням, занепадом сил і порушенням зору і в 649 році помер, залишивши після себе могутню імперію і пам'ять про себе, як про мудрого, чесного і великого правителя. Трон зайняв 9-й син імператора, який взяв собі ім'я Гао-цзун. Новий імператор, який мав слабкий характер і здоров'я, фактично став маріонеткою в руках своєї дружини **У Цзе-тянь**.

У Цзе-тянь 唐朝 武则天

У Цзе-тянь (武后) - правила у 690-705 рр.

- 655 р. стала імператрицею.
- 690 р. остаточно захопила владу, проголосивши початок правління дому Чжоу (周).

У-хоу, колишня служниця наложниці імператора Тайцзуна. Скориставшись своєю красою, У-хоу змогла зайняти місце законної дружини Гао-цзуна і жорстоко розправилася з дружиною і улюбленою наложницею імператора: жінкам відрубали руки і ноги.

Правління У-хоу

Згодом У-хоу стала одноосібно правити країною, підпорядкувавши собі і імператора, і уряд, жорстоко розправляючись з усіма ворогами. Надзвичайно честолюбна імператриця йшла на все заради влади, в 674 році привласнила собі і своєму чоловікові титули Небесної Імператриці і Небесного Імператора. За час свого правління поміняла 17 девізів, провела істотну реформу календаря, постійно змінювала назви і структуру різних урядових органів.

Після смерті чоловіка У-хоу правила країною за спиною сина — імператора-маріонетки. У 690 році династія Тан нею була скасована, а її династія отримала назву Чжоу (690 — 705). При цьому У-хоу носила для впевненості накладну бороду, ставши першою і єдиною жінкою-імператором. У загальній складності У-хоу перебувала біля керма влади протягом 40 років, поки у віці 82 років її не скинув син Чжун-цзун,

Сюань-цзун (712—756)

- У 712 році імператором був проголошений Лі Лунцзи, який прийняв ім'я Сюань-цзуна. Він зайнявся реформами у зовнішній та внутрішній політиці.
- Здійснені були кроки щодо поліпшення фінансового та економічного стану: на 6-річний період звільнялися від податків особи, які зареєструвалися у спеціальних конторах, чисельність платників податків зростає до 800 тисяч родин. Впроваджувалися у дію нові соляні копальні, що значно збільшило надходження до скарбниці. Велася ефективна боротьба із фальшуванням монет. Відбулася ревізія фінансової системи: переглянуто податки, трудові повинності, бюджети повітів. Скорочувалися видатки на армію. Водночас велася посилена боротьба із корупцією: з 716 до 736 року змінилося 5 канцлерів, яких запідозрили у корупції, багато чиновників було звільнено. Велику увагу приділено зменшенню документообігу, він був скорочений з 500 тисяч до 150 тисяч паперів.

Останні роки

- З часом Сюань-цзун все більше відходив від справ. З 736 року все більший вплив на державні справи й загалом імперську політику отримав перший міністр. Ще більше відхід від прав намітився, коли дружиною імператора стала Ян Гуйфей. Він більше часу став приділяв розкоші та веселощам.

- На час відходу від справ припадають зовнішньополітичні невдачі імперії. У 751 році китайська армія у битві при Таласі зазнала поразки від арабів. У 752 році першим міністром стає Ян Гочжун, двоюрідний брат Ян Гуйфей. При ньому пішли вгору корупція та здирництво. Внаслідок конфлікту останнього з Ань Лушанем, військовим губернатором північним прикордонних земель, у 755 році почалося повстання проти імператора.

- Сюань-цзун був не в змозі продовжити боротьбу і передав у 756 році владу синові Лі Хену. Який протягом здолав заколотників й повернувся до столиці. Слідом за ним переїхав до Чан'ані й Сюань-цзун. Останні роки до своєї смерті 3 травня 762 року він провів у спогадах про минуле, згадках про своїх найулюбленіших коханок — Ян Гуйфей та Мей-фей.

Ян Гуй-фей – згубна пристрасть імператора

- У 16 років стає дружиною сина імператора від наложниці Лі Мао
- Через 5 років стає наложницею імператора Сюань-цзуна (живе у літній резиденції – Палаці 溫泉宮, де купальня з гарячими джерелами)
- Не лише краса і звабливість, але й кмітливість і хитрість Ян Гуй-фей дозволили їй залишатися до смерті улюбленицею імператора і забезпечити високі посади своїм родичам.

Ян Гуй-фей – згубна пристрасть імператора

Ян Гуй-фей потопала у розкошах:

- Дорогоцінні прикраси.
- Лічжи, які привозили гінці щодня з Ліннаню.

Купання у гарячих джерелах.

Розваги, пишне вбрання

Ян Гуй-фей – згубна пристрасть імператора

- Ян Гуй-фей жорстоко розправляється з суперницями (Мей-фей 梅妃), плете інтриги, заручаючись підтримкою наближених до імператора осіб (радників).
- Під час «Смути Ань-ши» заколотники вимагають страти наложниці — їй дозволяють **закінчити життя самогубством** (як знак поваги і поблажливості). Ян Гуй-фей помирає у віці **36** років (імператорові виповнилося **70**)

Внесок у розвиток культури

■ Був великим шанувальником живопису, поезії. Надавав покровительство поетам, художникам, вченим. Було створено заклад «Грушевий сад», де мешкали й займалися творчістю артисти та співачки. «Грушевий сад» став прообразом театру. Таким чином, вважається, що Сюань-цзун став засновником китайського театру.

Академія Ханьлінь

- На початку правління Сюань-цзун заснував академію Ханьлінь, де зайняли місце найвидатніши вчені свого часу. Вона поділялась на відділи поезії, класики, алхімії, буддизму і даосизму, пророкувань, мистецтва, каліграфії та шахів.

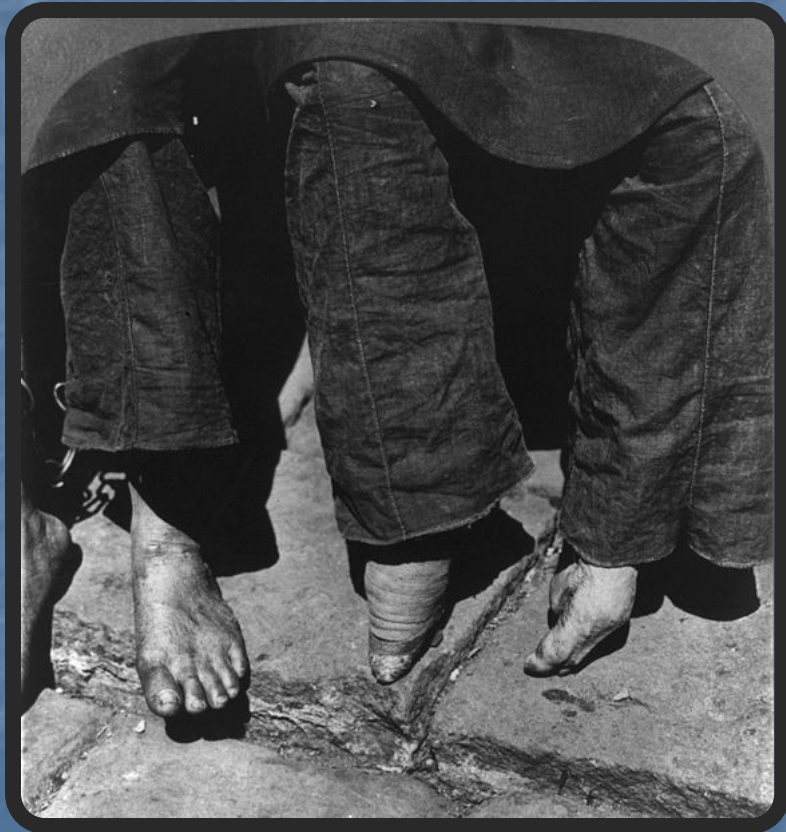

- Сприяв розвитку книгодрукування. В його часи творили великі поети, зокрема Лі Бо та Ду Фу.
- Сам любив займатися літературною діяльністю. Сюань-цзун склав коментар до класичного філософського трактату «Лао-цзи». Був автором численних віршів, які складав у жанрах «лішу» та «хуайгу».
- Був знавцем музики, а також сам майстерним музиком. багато посприяв розвитку музичних жанрів.

Бинтування ніг (缠足, chánzú)

Звичай, що практикувався в Китаї в аристократичному середовищі з початку Х до початку ХХ століття. Смушкою матерії дівчаткам прив'язували до ступні всі пальці ноги, крім великого і примушували ходити у взутті малого розміру, від чого ступні значно деформувалися, іноді позбавляючи можливості ходити в майбутньому. Від розміру ступні залежав престиж нареченої, до того ж вважалося, що дамі не слід ходити самотійно.

Занепад імперії Тан

- У VIII столітті виявилася глибока криза імперії Тан. Селяни, задавлені податками, поборами, державними повинностями, зубожіли і змушені були вести жалюгідний спосіб життя.
- Часті епідемії на ґрунті голоду забирали сотні тисяч селянських життів.
- Самі селянські наділи зменшувалися, оскільки систематично відбиралися чиновниками, лихварями. Зменшення кількості державних селян несприятливо відбивалося на доходах імператорської скарбниці.
- У той же час процес феодалізації посилював місцеву знать і породжував відцентрове прагнення в імператорських губернаторів і генералів.
- Повстання Ань Лу-Шаня, повстання губернаторів у Південному Китаї, повстання Хуан Чао

- Кінець династії Тан був зумовлений потужним селянським рухом. Імператори цієї династії правили ще деякий час після придушення повстання. Але їхня влада вже не поширювалася на весь Китай. На півночі на початку X століття склалася велика варварська держава союзу племен, що захопила Маньчжурію, частину Монголії і частину Північного Китаю. Столицею нової держави стало місто Янцзін, згодом відомий як Пекін або Бейпін. У 907 році час правління Танської династії закінчився. Китай увійшов у період цілковитої роздробленості. У 960 році відбулося об'єднання Китаю під владою династії Сун, засновником її був Чжао Куан'їнь, один з північних китайських воєначальників.